

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจังตั้งแต่ พ.ศ. 2503 เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงพยายามส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยได้เริ่มมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2519 โดยเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนรวมทั้งประเทศ จัดทำโดย Netherlands Institute of Tourism Consultants และ บริษัท เอส.จี.วี. ณ ถลาง และได้กำหนดนโยบายการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 - 2524) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นโดยเน้นที่การวางแผนการพัฒนาทางกายภาพ สร้างสิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค ต่อมาจึงได้มีการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นรายจังหวัด โดยมีขั้นตอนตั้งแต่การสำรวจเบื้องต้น การศึกษาเบื้องต้น การวางแผนหลัก และการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยที่ความคืบหน้าของการวางแผนขึ้นอยู่กับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นๆ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2536)

จากการทบทวนแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ระบุชัดเจนว่า การวางแผนกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวจากส่วนกลางของประเทศ (Top Down) เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาได้ ถ้าข้อเสนอไม่เป็นที่พึงประสงค์ของประชาชนในท้องถิ่น เช่น ในกรณีของกระเช้าไฟฟ้าที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการวางแผนของแต่ละจังหวัดและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (Bottom Up) ด้วย ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ควรจะพัฒนาควบคู่ผสมผสานไปกับแผนพัฒนาระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดความเป็นบูรณาการ (Integration) และจะได้เป็นที่พึงประสงค์ของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การนำไปปฏิบัติให้เห็นผล ซึ่งจะเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อย่างไรก็ตาม ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพราะถือได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดอันจะนำรายได้มาสู่ประเทศ และมีแนวโน้มว่าจะมีความ

สำคัญขึ้นเรื่อยๆ เพราะนอกจากจะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินแล้ว ยังช่วยสร้างงานและกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมรายได้ประชาชาติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544)

ถึงแม้ว่า การเจริญเติบโตและการพัฒนาการท่องเที่ยว จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพ การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ โดยเฉพาะการมุ่งพัฒนาสร้างความพร้อมของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือสร้างสิ่งดึงดูดใจให้มากขึ้น เช่น ท่าเรือ สนามบิน โรงแรม บังกะโล ร้านอาหาร สถานเริงรมย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยมักจะไม่ได้นำคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นมากนัก

ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาและผลในทางลบมากมายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปล่อยน้ำทิ้งจากโรงแรม ชายหาดสาธารณะเสื่อมโทรม เช่น กรณีของเมืองพัทยา การขยายตัวและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างขาดหลักการ ทำให้เมืองพัทยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่สวยงามของประเทศไทยได้กลายเป็นภาพแห่งอดีต ปัจจุบันมีสภาพปัญหาน้ำเน่าเสียตามชายหาดและมีสภาพการขาดแคลนน้ำประปาสำหรับอุปโภคและบริโภคอันเป็นผลมาจากการก่อสร้าง โรงแรม ภัตตาคาร คอนโดมิเนียม ซึ่งธุรกิจดังกล่าวได้ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคจำนวนมาก ได้ปล่อยน้ำเสียลงทะเลโดยปราศจากระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2536) รวมไปถึงปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะ ปัญหาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง และปัญหาด้านมลภาวะ เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เช่น ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาเพศพาณิชย์ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงคตินิยม และการรับวัฒนธรรมต่างชาติที่ขัดกับวัฒนธรรมไทย เป็นต้น และปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็ยังเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดอื่นๆอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะจังหวัดที่เพิ่งจะมีการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเรื่อง Rural Tourism in New Zealand : Rafting in the Rangitikei at River Valley Venture โดย C.Ryan ใน พ.ศ. 2540 สรุปจากการอภิปรายได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในรูปแบบของการท่องเที่ยวในชนบทที่ Rangitikei นั้นสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และกระจายรายได้มาสู่คนในชนบท แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่ของชนบทนั้น จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีการทำ

เกษตรกรรม ทำนา ทำป่าไม้ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปสู่ในชนบทจึงก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่ในชนบท ซึ่งทำให้ต้องมีการเพิ่มมาตรการอนุรักษ์ เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบมากมาย จากการทำมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากเกินไป ซึ่งในการศึกษาค้างนี้เรียกว่า "Death by Numbers" หมายความว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมมุ่งสร้างรายได้และความมั่งคั่งให้กับพ่อค้าที่ประกอบธุรกิจการค้าเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบหรือปัญหาที่จะเกิดกับสภาพแวดล้อม (C.Ryan, 1997)

และจากรายงานการสัมมนา ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จัดพิมพ์เผยแพร่โดยโครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงบทบาทของท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว จะให้ความสำคัญทางศาสนามากขึ้น โดยคิดว่า สถาบันทางศาสนาจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ควรจะมีการจัดการอบรมพระภิกษุสงฆ์ในด้านความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์สามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน และเข้าใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นผลดีในแง่ของประชาชนในท้องถิ่น จะเกิดความรู้สึกหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น และยังคำนึงถึงว่าประชาชนท้องถิ่นเองควรจะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยให้สิทธิในการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และรัฐจะต้องยอมรับในมติของประชาชนในท้องถิ่นที่แสดงความเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวนี้ด้วย (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม, 2530)

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ดอนหอยหลอด แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถาน เช่น อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมของมนุษย์ เช่น ตลาดน้ำท่าคา เป็นต้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ในอดีตจังหวัดสมุทรสงครามไม่ค่อยจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากนัก เนื่องจากเป็นจังหวัดเล็ก เป็นเสมือนทางผ่านในการเดินทางมากกว่า และแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่ก็มีศักยภาพปานกลางและต่ำ มีแหล่งท่องเที่ยว 3 แห่งเท่านั้นที่มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมพัฒนา คือ วัดเพชรสมุทรวรวิหาร อุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และเตาทำน้ำตาลจากมะพร้าว (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศูนย์บริการวิชาการ, 2531) แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม จึงเป็นที่รู้จักกันเฉพาะชาวสมุทรสงครามและประชาชน

ในจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น ประชาชนในพื้นที่เหล่านี้มีจิตสำนึกในการหวงแหน และเห็นคุณค่า คุณประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงครามอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การร่วม สืบสานรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัดสมุทรสงครามให้คงอยู่ตลอดไป

แต่ในปัจจุบัน จังหวัดสมุทรสงครามเริ่มเป็นที่สนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ไม่ไกล จากกรุงเทพมหานคร (ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 65 กิโลเมตร) และเป็นจังหวัดซึ่ง เปรียบเสมือนประตูของภาคต่างๆ ที่จะเปิดเชื่อมกับภาคใต้ มีจังหวัดที่มีความเป็นอุตสาหกรรม ล้อมรอบ มีพื้นที่ติดทะเลอ่าวไทยเป็นระยะทาง 23 กิโลเมตร มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน และ ลำคลองน้อยใหญ่เชื่อมกันกว่า 300 ลำคลอง ทำให้จังหวัดสมุทรสงครามมีแหล่งธรรมชาติที่เป็น เอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นการดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบคนไทยดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำลำคลอง และที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด คือ ความสำคัญต่อประวัติศาสตร์พระราชวงศ์ของไทย เนื่องจากเป็น เมืองพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) รวมทั้งเป็น "เมือง ราชนิกุล" คือ สกุลสายตรงของสมเด็จพระบรมราชินีถึง 2 พระองค์ คือ สมเด็จพระอัมรินทรามาตย์ ในรัชกาลที่ 1 และสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ในรัชกาลที่ 2 จากเอกลักษณ์เฉพาะตัวของ จังหวัดสมุทรสงครามนี้ ทำให้จังหวัดสมุทรสงครามมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายที่นักท่องเที่ยวแสวงหา (สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม, 2538)

ดังนั้น จังหวัดสมุทรสงครามจึงได้มีการส่งเสริมให้มีการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดอย่าง แพร่หลาย ซึ่งวิธีการหนึ่งที่จะชักจูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดอย่างได้ผลที่สำคัญ ก็คือ การใช้สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ได้แก่ หนังสือการท่องเที่ยว แผ่นพับ สื่อโทรทัศน์ เป็นต้น นอกจากนี้ จังหวัดสมุทรสงครามได้มีการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด ทั้งที่มีอยู่แล้ว เช่น ตลาดน้ำท่าคา ดอนหอยหลอด ศาสนสถานต่างๆ รวมทั้ง เตรียมแหล่งท่องเที่ยว ใหม่ในจังหวัดให้มีความพร้อม ตลอดจนจังหวัดสมุทรสงครามจำที่จะต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น พัฒนารูขีโร่งแรม พัฒนารัตนาคาร เป็นต้น ให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้มาท่องเที่ยวที่จังหวัดสมุทรสงครามเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการศึกษาการวางแผน พัฒนาภาคตะวันตก (Western Region Planning Study) โดยสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายในเขตพื้นที่ 8 จังหวัด ประกอบด้วย นครปฐม ราชบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ศูนย์บริการวิชาการ, 2531) นอกจากนี้ยังมี นโยบายและโครงการพัฒนาของรัฐบาลที่จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและความเจริญ ทางเศรษฐกิจ ซึ่งบางโครงการก็ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณแล้ว บางโครงการกำลังอยู่

ระหว่างการพิจารณาสันนิษฐานอยู่ เช่น โครงการจัดทำแผนแม่บทการจราจรและการขนส่งในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โครงการก่อสร้างถนนเลียบชายฝั่ง บริเวณตำบลบางจะเกร็งและตำบลบางแก้ว และโครงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณชายทะเลปากมาบ เป็นต้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักบริการวิชาการ, 2539)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ล้วนเป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริม เพิ่มความสนใจเพื่อชักจูง ดึงดูดนักท่องเที่ยว มุ่งเน้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำมาสู่การเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของชาวสมุทรสงครามเท่าที่ควร ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ก่อให้เกิดความหลากหลายในเชิงความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยิ่งยวด กล่าวคือ การที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ก็จะมีผลก่อให้เกิดรายได้กับชาวสมุทรสงครามที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ซึ่งอาจจะทำให้ชาวสมุทรสงครามส่วนหนึ่งมีทัศนคติที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกัน ก็อาจจะสร้างความไม่พอใจและทัศนคติที่ไม่ดีให้กับชาวสมุทรสงครามในบางกรณีที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมและมีกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินเป็นของตนเอง เช่น อาจจะไปบุกรุกที่ดินเพื่อพัฒนาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว หรืออาจจะมีการทำลายสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว จนไม่สามารถอำนวยความสะดวกสูงสุดได้

ดังนั้น จังหวัดสมุทรสงครามจึงเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาความหลากหลายในเชิงทัศนคติอันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า “การพัฒนา” มักจะสวนทางกับ “การอนุรักษ์” เสมอ การพัฒนาการท่องเที่ยวก็เช่นกัน เป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างมากมาย โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อชาวสมุทรสงคราม ที่มีความหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตแบบคนไทยดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ

ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้เริ่มให้ความสนใจและคำนึงถึงผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้นจึงได้เกิดความคิดที่จะแสวงหาแนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่นให้น้อยที่สุด โดยในการประชุมเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2537 Andrew Blaza ซึ่งเป็นผู้อำนวยการของ Green Globe ได้ใช้คำว่า “การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม (Environmentally

Responsible Tourism)" ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Ecotourism เนื่องจากคำนี้ใช้กันค่อนข้างแพร่หลายในประเทศไทย (วรรณพร วนิชชานุกร, 2540) นอกจากนี้ เพื่อให้การบริหารอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่มุ่งเน้นให้ "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) จึงมีนโยบายให้ประชาชนทุกกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการวางแผนและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourist Development) ในที่สุด เพื่อสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาที่ว่า "เศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา การพัฒนาที่ยั่งยืน" (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงทัศนคติของชาวสมุทรสงครามที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดผลดีเสมอไป อาจจะทำให้เกิดผลกระทบในทางลบก็ได้ หากเป็นการพัฒนาที่ขาดหลักการและทิศทาง เพราะฉะนั้น ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเป็นไปในรูปของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องวางแผนให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของท้องถิ่น เป็นหลัก โดยคำนึงถึงความต้องการของชาวสมุทรสงครามให้มากขึ้น และผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ก็จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งสามารถจะอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามได้ในระดับหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยว สภาพการท่องเที่ยวและแนวนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. ศึกษาทัศนคติของชาวสมุทรสงครามต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ชาวสมุทรสงครามส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. ปัจจัยภูมิหลังของชาวสมุทรสงครามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีพื้นที่ 416.707 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม อำเภออัมพวา และอำเภอบางคนที

ด้านเนื้อหา

การศึกษาด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1. การศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวและสภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. การศึกษาทัศนคติจำกัดอยู่ในเรื่องของชาวสมุทรสงครามที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยพิจารณาในเรื่อง

2.1 ทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ลักษณะทางกายภาพ ทัศนียภาพ

2.2 ทัศนคติที่มีต่อสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ ปัจจัยต่างๆ ที่มนุษย์เป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นรวมทั้งบริการเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ กิจกรรมการท่องเที่ยว

3. การศึกษาถึงปัจจัยภูมิหลังของชาวสมุทรสงครามที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของชาวสมุทรสงครามที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยจะพิจารณาปัจจัยภูมิหลังต่างๆ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพการสมรส พื้นที่อยู่อาศัยปัจจุบันตามอำเภอ ระดับความคุ้นเคยกับแหล่งท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่เคยไปเที่ยว ความชอบในประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.5 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. *ข้อมูลทุติยภูมิ* เป็นข้อมูลที่ค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วารสาร รายงานการวิจัย และแผนที่จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หอสมุดสถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asia Institute Technology : AIT) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมแผนที่ทหาร กรมการผังเมือง กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงาน

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute : TDRI)

2. **ข้อมูลปฐมภูมิ** เป็นข้อมูลภาคสนาม ซึ่งได้จากการออกสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการสัมภาษณ์ชาวสมุทรสงคราม

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาค้นคว้าข้อมูล ทฤษฎี และแนวความคิดพื้นฐานต่างๆ จาก เอกสาร ตำรา วารสาร และรายงานการวิจัย จากห้องสมุดและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา มี 2 ประเภท

- **ข้อมูลปฐมภูมิ** ข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในจังหวัดสมุทรสงคราม และข้อมูลที่ทำกรออกสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ใช้สัมภาษณ์ชาวสมุทรสงคราม

- **ข้อมูลทุติยภูมิ** เป็นข้อมูลจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ ที่ได้จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาสภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงคราม

2.1 ศึกษาที่ตั้งและสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แผนที่ในการศึกษา ดังนี้ แผนที่จังหวัดสมุทรสงคราม แผนที่ทางหลวงจังหวัดสมุทรสงคราม และแผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 จัดทำแผนที่เพื่อแสดงให้เห็นถึงทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.3 นำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) มาใช้ในการแสดงข้อมูลแผนที่โดยใช้โปรแกรม Arcview 3.1

3. การจัดทำแบบสอบถาม

ประชากรเป้าหมาย คือ ชาวสมุทรสงคราม เช่น ประชาชน ผู้ประกอบการกิจการค้า การจัดทำแบบสอบถามมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

- การสร้างแบบสอบถาม
แบบสอบถาม จะประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยภูมิหลังและทัศนคติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- การทดสอบแบบสอบถาม เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วจะนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (Pretest)
- การปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม นำผลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผ่านการสัมภาษณ์มาปรับปรุง แก้ไข ให้แบบสอบถามเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขให้เกิดความสมบูรณ์แล้วนั้น เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ชาวสมุทรสงคราม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS Version 10 ซึ่งจะมี ขั้นตอนและสถิติที่ใช้ ดังนี้

5.1 นำแบบสอบถาม มาสร้างคู่มือลงรหัส (Coding) เพื่อวิเคราะห์ประมวลผล

5.2 นำสถิติมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

6. การสรุปผล

สรุปผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสงคราม

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพแหล่งท่องเที่ยวและสภาพการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. ทำให้ทราบถึงทัศนคติของชาวสมุทรสงครามที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามได้ตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
4. สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นต่อไป

1.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติ หมายถึง แนวความคิดเห็น หรือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นได้จากคำพูดหรือพฤติกรรมในลักษณะเป็นด้านบวกและด้านลบ (บุษบา สุธีธร, 2541 : 4)

การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การพัฒนาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีความเหมาะสมมีศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อชักจูง ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นเป็นจำนวนมากขึ้น และปรับปรุงพื้นที่ให้สามารถรองรับให้บริการตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ (วิจิตรา ชัยศรี, 2537 : 33)

ชาวสมุทรสงคราม หมายถึง ประชาชนในท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาและมีทะเบียนบ้านอยู่ในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม

ปัจจัยภูมิหลัง หมายถึง ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประชาชนชาวสมุทรสงคราม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพการสมรส พื้นที่อยู่อาศัยปัจจุบันตามอำเภอ ระดับความคุ้นเคยกับแหล่งท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่เคยไปเที่ยว ความชอบในประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ